

Łuczkwicz, Piotr

Osada kultury przeworskiej z młodszego okresu przedrzymskiego w Sobieszynie, stan. 14, pow. Ryki, woj. lubelskie

Archeologia Polski Środkowowschodniej 4, 115-118

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PIOTR ŁUCZKIEWICZ

OSADA KULTURY PRZEWORSKIEJ Z MŁODSZEGO OKRESU PRZEDRZYMSKIEGO W SOBIESZYNIE, STAN. 14, POW. RYKI, WOJ. LUBELSKIE

Dotychczasowy stan badań nad kulturą przeworską na Lubelszczyźnie definiują najpełniej prace T. Dąbrowskiej (1988) oraz A. Kokowskiego (1991). Analiza zamieszczonych w nich map (Dąbrowska 1988, mapa 2; Kokowski 1991, s. 173 ryc. 84) pozwala wydzielić dwa skupiska osadnicze w młodszym okresie przedrzymskim: na obszarze wzdłuż Wisły od ujścia do niej Wieprza, oraz w strefie dolnego Bugu. Intensyfikacja prowadzonych w ostatnich latach w północnej części Lubelszczyzny badań AZP, w połączeniu z wynikami prowadzonych wcześniej prac wykopaliskowych pozwoliła na wydzielenie kolejnego zgrupowania śladów stabilnego osadnictwa¹. Przy ujściu Wieprza do Wisły zarejestrowano przynajmniej 13 stanowisk kultury przeworskiej z młodszego okresu przedrzymskiego, w tym dwa duże cmentarzyska – Masów oraz Drażgów Kolonia, jak również ślady po siedmiu osadach, z których dwie – Drażgów Kolonia, stan. 57 i Sobieszyn Kolonia, stan. 14 należą do obiektów zdecydowanie wyróżniających się swoją wielkością. Na większą skalę przebadano jednak tylko cmentarzyska w Masowie² (J. Gurba 1958, 326-330) i w Drażgowie Kolonii (A. Kokowski, A. Reszczyńska, E. Roman 1997, 95-97).

Stanowisko w Sobieszynie zlokalizowano w trakcie badań powierzchniowych prowadzonych wiosną 1997 w dolinie rzeki Świnki, gdzie odkryto znaczne ilości fragmentów ceramiki datowanej wstępnie na młodszy okres przedrzymski. Na mapie AZP oznaczone zostało jako nr 14. Zagrożenie erozją i głęboką orką gruntu oraz gęstość występowania materiału zabytkowego wskazywała na konieczność podjęcia badań ratowniczych. Decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków zostały one przeprowadzone we wrześniu 1998 r. przez autora sprawozdania, przy współudziale mgr Agnieszki Reszczyńskiej, pod nadzorem prof. dr hab. Andrzeja Kokowskiego. Zasadniczym celem wykopalisk była weryfikacja funkcji, wartości poznawczej stanowiska dla problemu osadnictwa kultury przeworskiej w północnej części Wyżyny Lubelskiej, oraz określenie jego charakteru (osada/cmentarzysko) i stopnia zniszczenia.

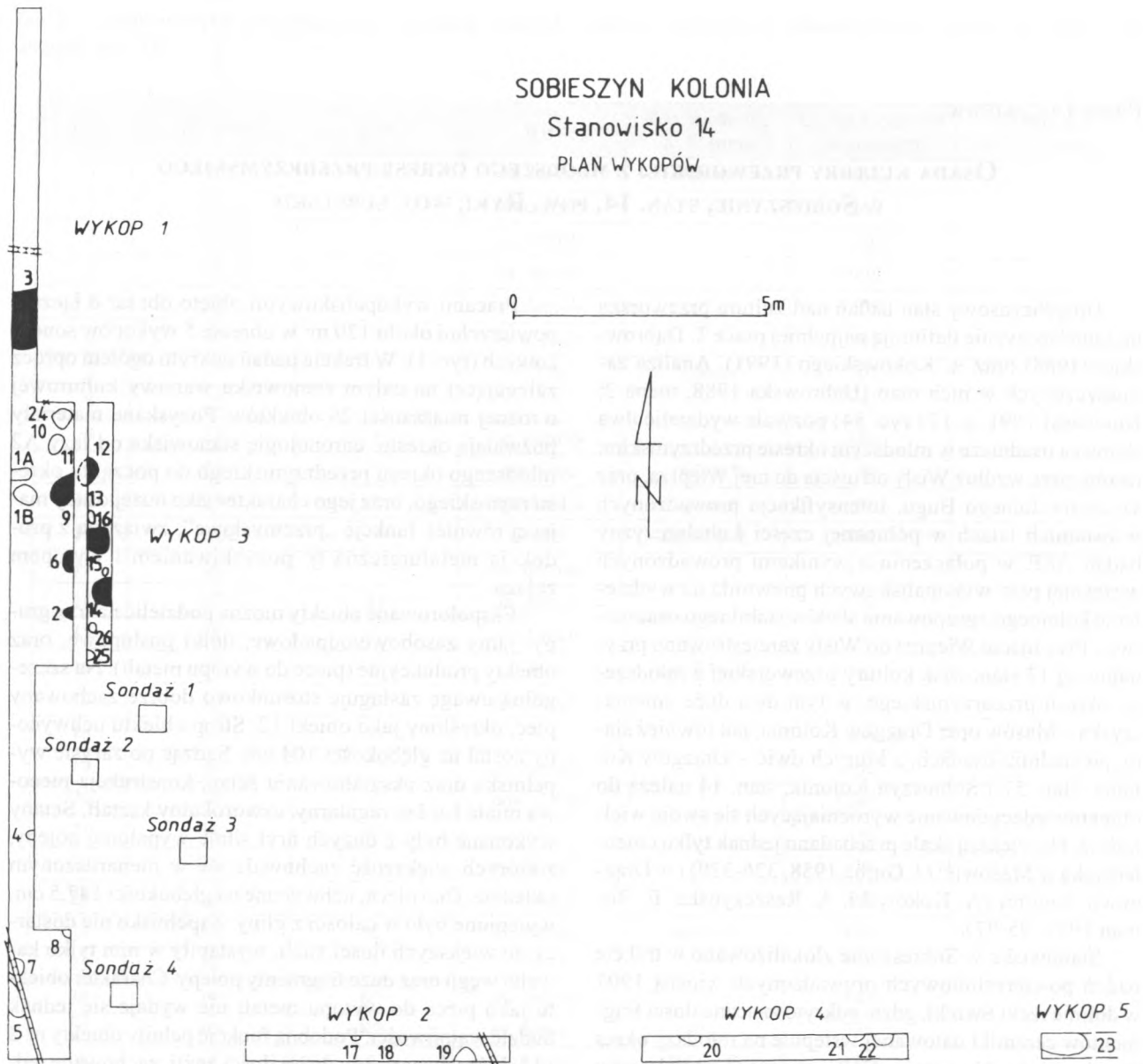
Pracami wykopaliskowymi objęto obszar o łącznej powierzchni około 120 m² w obrębie 5 wykopów sondazowych (ryc. 1). W trakcie badań odkryto ogółem oprócz zalegającej na całym stanowisku warstwy kulturowej o różnej miąższości 26 obiektów. Pozyskane materiały pozwalają określić chronologię stanowiska od fazy A2 młodszego okresu przedrzymskiego do początku okresu rzymskiego, oraz jego charakter jako dużej osady mającej również funkcję „przemysłową”, związaną z produkcją metalurgiczną tj. pozyskiwaniem i wytopem żelaza.

Ekspolorowane obiekty można podzielić na trzy grupy: jamy zasobowe/odpadowe, dolki postopowe, oraz obiekty produkcyjne (piece do wytopu metali). Na szczególną uwagę zasługuje stosunkowo dobrze zachowany piec, określony jako obiekt 12. Strop obiektu uchwycony został na głębokości 104 cm. Sądząc po zarysie wypełniska oraz ukształtowaniu ścian, konstrukcja piecowa miała bardzo regularny, czworokątny kształt. Ściany wykonane były z dużych brył silnie wypalonych polepy, z których większość zachowała się w nienaruszonym układzie. Dno pieca, uchwycone na głębokości 147,5 cm, wylepione było w całości z gliny. Zapełnisko nie dostarczyło większych ilości żużli, wystąpiły w nim tylko kawałki węgla oraz duże fragmenty polepy. Charakter obiektu jako pieca do wytopu metali nie wydaje się jednak budzić wątpliwości. Podobną funkcję pełniły obiekty nr 2 i 14, które dostarczyły dużej ilości żużli, zachowane jednak w gorszym stanie. Warte odnotowania jest również liczne występowanie fragmentów sopli wycieków żelaznych oraz form przepalanej gliny z wytrąceniami żelaza w warstwie kulturowej w obrębie działek E (wykop 1) oraz A (wykop 3), a więc w bezpośrednim sąsiedztwie zniszczonych pieców.

Materiał ruchomy na stanowisku pochodził w większości z warstwy kulturowej, choć dużych ilości ceramiki dostarczyły również obiekty 1A, 5 i 7. Szczególnie interesujący wydaje się obiekt 1A, w którym wystąpiło bardzo silnie przepalone i rozgniecione duże naczynie zasobowe. Zasób form pochodzących ze stanowiska jest charakterystyczny dla warsztatu ceramicznego kultury przeworskiej z faz A2 i A3 młodszego okresu przedrzymskiego (ryc. 2, 3). Praktycznie żadnych naczyń nie daje się jednak zrekonstruować w całości. Większość ceramiki jest nieornamentowana – spośród pozyskanych w trakcie badań ogółem 3935 fragmentów tylko 23

¹ Dokładne opracowanie tej problematyki zawarte jest w pracy A. Kokowskiego, „Prowincja” kultury przeworskiej nad dolnym Wieprzem w młodszym okresie przedrzymskim, (w:) COHAN - księga Jubileuszowa poświęcona doc. dr hab. Teresie Dąbrowskiej, Warszawa 1999 (w druku).

² Całość materiałów nie została opublikowana.



Ryc. 1. Sobieszyn, stan. 14. Plan wykopów.

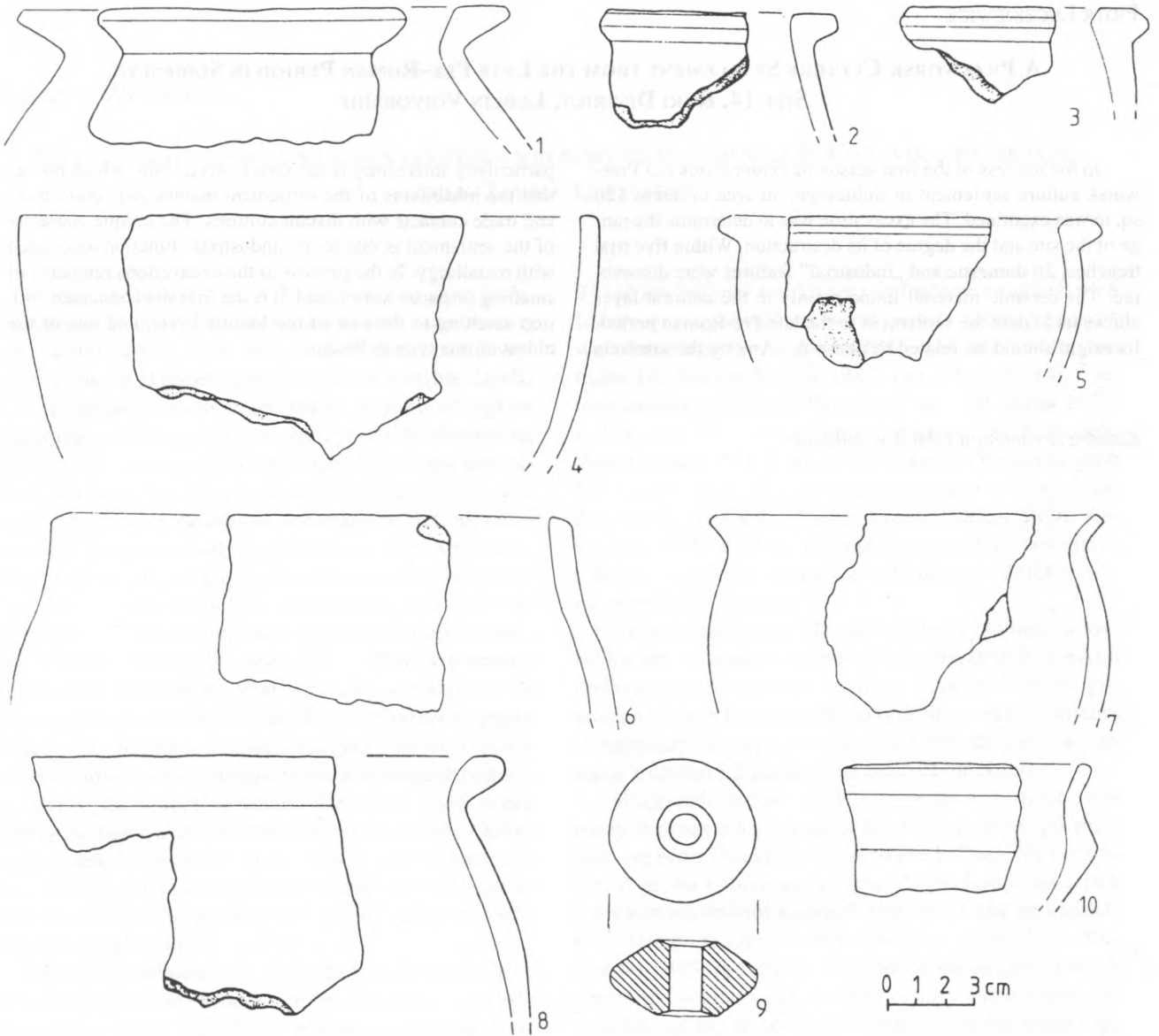
(1,71%) wykazują ślady zdobienia. Sporadycznie występują również materiały typowe dla fazy B2 okresu rzymskiego (w obiekcie nr 23 – ryc. 3: 2).

Inwentarz zabytków wydzielonych obejmuje 5 przedmiotów (ryc. 3: 4), pochodzących z warstwy kulturowej w obrębie wykopów nr 1 i 3, fragment drutu brązowego oraz fragment szkła. Najbardziej interesującym zabytkiem jest jednak moneta srebrna z otworkiem w górnej części, znaleziona w obrębie działki H (wykop 1) w warstwie kulturowej. Najprawdopodobniej (opinia dr F. J. Hassel'a z Römisch-Germanisches Zentralmuseum w Moguncji) jest to emisja grecka, datowana na okres późnorepublikański lub wczesnoaugustiański. Awers monety został rozmyślnie zniszczony przez wygładzenie pil-

nikiem, rewers natomiast zachował się bardzo dobrze. Moneta ta jest przedmiotem przygotowywanej do druku osobnej publikacji.

Z uwagi na wyjątkowy charakter stanowiska (pierwsze stanowisko hutnicze na wschód od Wisły i jedno z najstarszych tego typu w Polsce) oraz jego wielką wartość poznawczą dla dziejów ekspansji kultury przeworskiej na wschód już od fazy A2 młodszego okresu przedrzymskiego narzucają się dwa postulaty badawcze na przyszłość:

- potrzeba kontynuacji badań
- zmiana dotychczasowej strategii badawczej i przejście od badań o charakterze sondażowym do prac szerokoobszarych.



Ryc. 2. Sobieszyn, stan. 14. 1-4 – ceramika, wykop 1, działka E; 5 – ceramika, wykop 1, działka F; 6 – ceramika, wykop 1, działka H; 7 – ceramika, obiekt 23; 8 – ceramika, wykop 1, działka E; 9 – przęślik, sondaż 2; 10 – ceramika, obiekt 3.

LITERATURA

- Dąbrowska T.
1988 *Wczesne fazy kultury przeworskiej. Chronologia-zasięg-powiązania*, Warszawa.
- Gurba J.
1958 Grób wojownika z późnego okresu lateńskiego z Masowa w powiecie garwolińskim, PArch., t. 10, s. 326-330.
- Kokowski A.
1991 *Lubelszczyzna w młodszym okresie przedrzymskim i w okresie rzymskim*, Lublin.
- Kokowski A., Reszczyńska A., Roman E.
1997 Badania ratownicze na wielokulturowym stanowisku nr 1 w Drążgowie (Kolonii), woj. lubelskie, APŚ, t. 2, s. 95-97.

PIOTR ŁUCZKIEWICZ

A PRZEWORSK CULTURE SETTLEMENT FROM THE LATE PRE-ROMAN PERIOD IN SOBIESZYN, SITE 14, RYKI DISTRICT, LUBLIN VOIVODSHIP

In the process of the first season of explorations at a Przeworsk culture settlement in Sobieszyn, an area of about 120 sq. m was examined. The excavation was to determine the range of the site and the degree of its destruction. Within five trial trenches, 26 domestic and „industrial” features were discovered. The ceramic material found mainly in the cultural layer allows us to date the settlement to the late Pre-Roman period. Its origin should be related to phase A₂. Among the artefacts

particularly interesting is the Greek silver coin, which proves that the inhabitants of the settlement maintained connections and trade contacts with distant cultures. The unique character of the settlement is due to its „industrial” function associated with metallurgy. In the process of the excavations remnants of smelting furnaces were found. It is the first site connected with iron smelting to the east of the Vistula River, and one of the oldest of this type in Poland.

Katedra Archeologii UMCS w Lublinie



Fig. 1. Plan of the Przeworsk culture settlement in Sobieszyn, Site 14, Ryki District, Lublin Voivodship. 1-4 - ceramic vessels; 5-9 - pits; 10-12 - smelting furnaces; 13-15 - pits; 16-18 - pits; 19-21 - pits; 22-26 - pits.

The plan shows a series of pits (10-26) and smelting furnaces (11-12) distributed across the site. The structures are drawn with precise lines, and the plan includes a scale bar and a north arrow. The site is located in the Ryki District of the Lublin Voivodship.

The archaeological site plan provides a clear view of the layout of the settlement. The features are labeled with numbers corresponding to the caption. The plan is a technical drawing that accurately represents the spatial arrangement of the site's remains.

The site plan is a valuable tool for understanding the organization and function of the Przeworsk culture settlement. It shows the relative positions of the various features and provides a clear visual representation of the site's layout.

The plan is a detailed drawing that shows the layout of the site. It includes a scale bar and a north arrow. The site is located in the Ryki District of the Lublin Voivodship.

The site plan is a technical drawing that accurately represents the spatial arrangement of the site's remains. It is a valuable tool for understanding the organization and function of the Przeworsk culture settlement.